

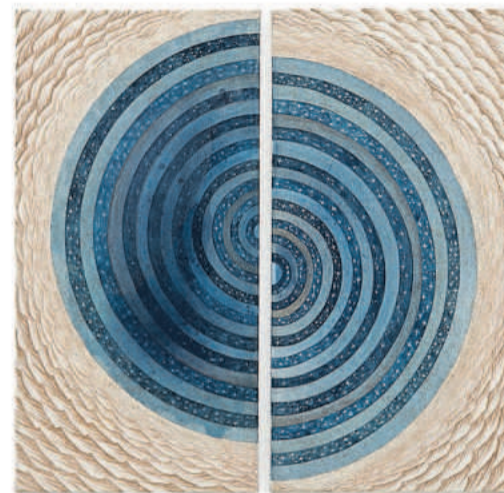
Fossiele botten, zeewater, aangespoelde zeepaardjes en stookolie. Astrid Nobel van Ameland gebruikt elementen uit zee om haar kunst te maken. Daarin klinken zachtjes alarmbellen door over klimaatverandering, vervuiling en het bestaansrecht van de natuur.

Het universum buigt om de stervende vogels.

Vloedlijn langs de plinten van Afslag BLV.

Ze hebben daar de Waddendijk doorgebroken.

KUNST OVER VERSTOORD UNIVERSUM

TEKST GITTE BRUGMAN

Tegenwoordig woont Astrid Nobel in Den Haag, waar ze rust zoekt op het strand van Scheveningen. Geregeld keert ze terug naar haar geboortegrond op Ameland, die ze tot op het bot kent. Letterlijk. Want ze zwerft er graag rond, en op het strand vindt ze botten die soms wel duizenden jaren oud zijn of, meer recent, van een gestorven zeehond. „Het wad... overal leeft wat, het resonanceert. Zo fijn. Andere plekken voelen oppervlakkig.”

Voor het werk dat ze nu in *Stilte na de stern* toont in Afslag BLV in Heerenveen vermaalde ze gejutte botten tot pigment voor haar verf. Ze mengde het poeder met bindmiddel caseïne en zeewater, dat ze soms in grote plassen op het doek aanbracht. „Als het water droogt geven de mineralen zulke mooie kristallen...” Zoals in het werk *Wad*, waarin het pigment zich op een bijzondere manier groepeerde rond een bloem van een zee-kool. „De kristallen zijn al twee keer verdwenen en weer teruggekomen. Het zout reageert op de omgeving, waardoor het werk soms van kleur verandert vanwege de luchtvochtigheid.”

Astrid Nobel: „In de natuur is balans, daar word ik ‘overgenomen’, fluit ik met de vogels.”

Om haar hals draagt Nobel (Hollum, 1983) een werfeltje van een vis. Het is zwart. „Dat komt van de klei. Als botten in klei liggen, kleuren ze snel zwart. Op ijzerhoudende bodem worden ze roodbruin.” In haar schilderijen *Strand* en *Water* hebben de golven verschillende tinten, omdat ze verschillend gekleurde botten heeft vermalen voor haar pigment. Langs de wanden van Afslag BLV ligt een aantal beschilderde beenderen in een strook zand als een vloedlijn. De enige kleur die ze niet zelf maakte is het donkerblauw. „De kleur van de nacht.”

In de nacht onder de sterren ervaart Nobel eenheid en samenhang, maar in het werk klinken ook alarmbellen over de natuur. Ze werkt vanuit een omgeving die ze goed kent en met materialen die ze zelf vindt. Geleidelijk openbaren die wat er met ze loos is.

In haar zaalttekst citeert ze een uitspraak van de Russische kunstenaar Sasha Skotsjilenko, die werd veroordeeld voor het plakken van anti-oorlogsstickers in een supermarkt: ‘Als we de wereld ontdoen van al het klatergoud zoals auto’s, huizen, rijkdom, macht, succes blijft er maar één ding over: het leven. Het leven is ongelooflijk. Het leven is fantastisch, uniek, taai. Het leven is sterk’. Dat is waar het wat haar betreft om gaat, en waar de prioriteiten nu juist níét liggen. Dat geldt voor de Waddenzee, maar ook voor elders in de wereld.

KOKKELS EN DE OPWARMENDE ZEE

Naast haar schilderijen en installaties uit ze zich via haar teksten. De expositie *Stilte na de stern* bestaat uit drie delen. In de eerste zaal besteedt Nobel vooral aandacht aan de massale sterfte van kokkels en de opwarmende zee. „Hittegolven leken de kokkel funest te worden. In 2018/2019 en in 2022 stierf een aanzienlijk deel van de populatie in de Waddenzee, er was zelfs sprake van mogelijk lokaal uitsterven. De populatie kan zich herstellen, maar met hittegolf op hittegolf is die

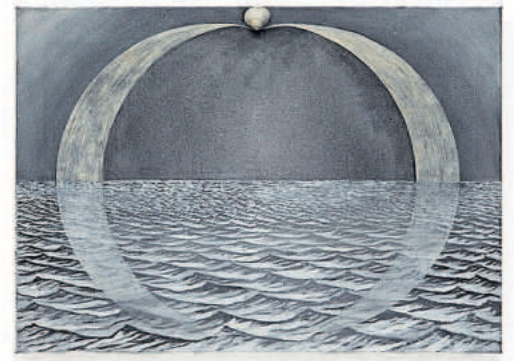
Vogels laten zien dat de wereld onderling verbonden is

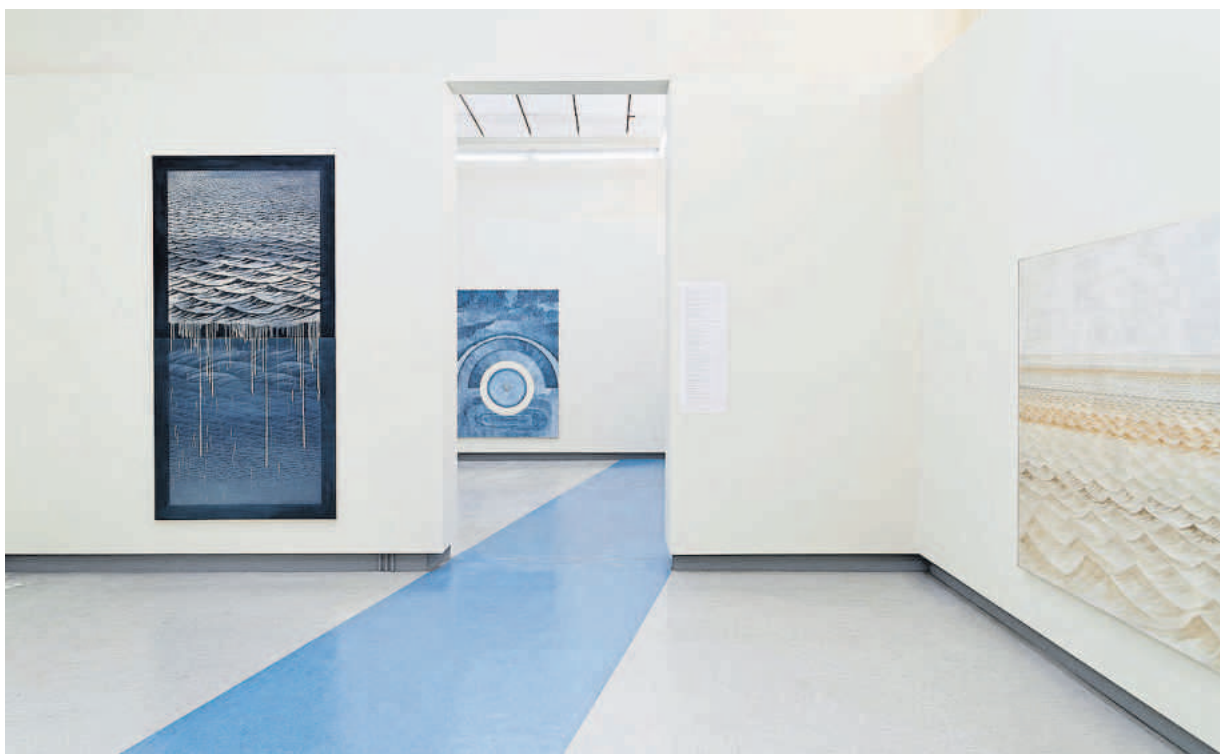
Hippocampus.

Samen.

Maan.

Zaaloverzicht van de expositie *Stilte na de stern.*

kans kleiner. Ik vind dat er weinig aandacht is voor dit soort dieren, die ook bestaansrecht hebben.”

Daarom zette ze de kokkel centraal in *Maan* en *Kokkelmaan*, en ook in *Samen* speelt de kokkel de hoofdrol. „Hierbij heb ik een schilderij gemaakt zonder bindmiddel, namelijk met ijzerpoeder en kokkelpigment.” In *Maan* schilderde ze op een zwarte achtergrond met pigment van walviskaken, zoals die nog op het eiland te vinden zijn bij ingangen naar voormalige commandeurswoningen. Ze spaarde de vorm van deze kaken uit als twee bogen die boven de golven uitkomen.

Bogen, cirkels en rondingen in haar werk symboliseren de samenhang die ze in de natuur ervaart. „Er is balans, daar word ik ‘overgenomen’, fluit ik met de vogels. Ik voel me onderdeel van één groot organisme.” Ze verwoordt dit in een verhaal over een ontmoeting met een stervende gans op een nachtelijke wadden-

wandeling en schilderde *Het universum buigt zich om de stervende vogels*. Hierin haalt ze de sterfte van de kolonie grote sterns aan, vogelgriep en (op een symbolische manier) het onrecht om ons heen. Als in een visioen ziet ze hoe mensen terugkerende dromen krijgen waarin ze vogels helende woorden meegeven die deze meenemen over de wereld. Via hun migratieroutes komen de vogels onder andere in Palestina en Congo terecht. „Vogels laten zien dat de wereld onderling verbonden is.”

ONDERWATERWOUD VAN ZEEGRAS

Ze vertelt over ‘zandhonger’, de term voor de Waddenzee die zand uit de Noordzee ‘trekt’. Ze dook diep in rapporten om hierover het fijne te weten te komen. „De NAM heeft dat fenomeen gebruikt om te zeggen dat er nauwelijks bodemdaling zal plaatsvinden door gasbo-

ringen. Maar de Waddenzee trekt dat zand van de Noordzeekust, waar schade ontstaat die de NAM vervolgens moet aanvullen met extra zandsuppleties. Ze hebben het over een natuurlijk proces dat de bodemdaling compenseert, maar niet over de schade elders, of waar dat zand vandaan komt. Dat is misleidend.”

Overigens zijn zandsuppleties ook weer schadelijk. „Want daarbij kunnen schelpenbanken worden opgezogen, waardoor bijvoorbeeld zwarte zee-eenden hun voedsel verliezen. Het opzuigen verstoort de bodem en maakt lawaai, en elders verstikt het zand schelpenbanken of het zeegras.” En zonder zeegras hebben zeepaardjes geen houvast en spoelen ze aan op het strand. „De Waddenzee was vroeger een onderwaterwoud van zeegras, dat is bijna helemaal weg.”

Ze hebben daar de Waddendijk doorgebroken is een titel waar een persoonlijk verhaal achter schuilgaat. „Mijn moeder kreeg vorig jaar een herseninfarct. De eerste volledige zin die ze uitsprak nadat ze bijkwam was: ‘Ze hebben daar de Waddendijk doorgebroken’. Ik had net een artikel gelezen over Holwerd aan Zee en had dat in mijn hoofd. Dat was een absurd moment.” Haar moeder is sindsdien aan het revalideren. Het schilderij verbeeldt twee hersenhelften in de vorm van dijken die niet meer goed verbonden zijn. Maar ze staan ook voor iets groters, voor haar boodschap: „Ze staan ook voor verschuivingen in de wereld, een verstoord universum.”

**Heerenveen – Afslag BLV (in Museum Heerenveen):
Minckelersstraat 11, di t/m vr 11-17 u, za/zo 13-17 u, t/m 18 aug**